

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КАДУРА ТА СМАЛІЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KADURA AND SMALIY v. UKRAINE)

(заяви № 42753/14 та № 43860/14)

Стислий виклад рішення від 21 січня 2021 року

Щодо заявників у цій справі, перший з яких є учасником акції протесту “Автомайдану”, а другий його захисником, було розпочато два окремих кримінальних провадження. Перший заявник підозрювався у викраденні транспортного засобу, вчиненні масових заворушень та нападі на працівників міліції під час акцій протесту на території, прилеглий до будівлі Адміністрації Президента України. Другий заявник підозрювався в образах і спробі вдарити суддю Шевченківського районного суду м. Київ під час судового засідання.

Заявники були затримані в різні дати та доставлені до ізолятора тимчасового тримання ГУМВС України у м. Києві (далі – Київський ІТТ) та згідно з їх твердженнями працівники міліції під час затримання жорстоко з ними поводитися, застосовуючи фізичну силу та наручники, а також вилучили особисті речі, зокрема мобільний телефон другого заявника, який містив конфіденційну інформацію щодо справ його клієнтів.

Після затримання у різний час заявників було доставлено до лікарні, де їх оглянули лікарі, які зафіксували численні синці на тулубі, голові та кінцівках. Неодноразово в різні дати заявники зверталися до прокуратури міста Києва, Генеральної прокуратури України зі скаргами на жорстоке поводження з ними працівників міліції під час затримання, однак першому заявнику прокуратура відмовляла у порушенні кримінального провадження. Щодо другого заявника було порушено кримінальне провадження за фактом стверджуваного жорстокого поводження, допитано свідків, отримано медичні довідки, встановлено підозрюваних осіб, але провадження щодо цих осіб було закрито у зв’язку з відсутністю доказів їхньої вини.

06 грудня 2013 року Шевченківський районний суд та 11 грудня 2013 року Дніпровський районний суд м. Києва обрали заявникам запобіжний захід у вигляді тримання під вартою у зв’язку з тим, що вони підозрювалися у вчиненні тяжкого злочину, що підозра була обґрунтована доказами та існувала небезпека їхнього переховування, впливу на свідків або перешкоджання розслідуванню. Ці ухвали були залишені без змін апеляційним судом, і 06 лютого 2014 року Дніпровський районний суд м. Києва продовжив строк тримання другого заявника під вартою на подібних підставах.

24 січня 2014 року Шевченківський районний суд закрити кримінальне провадження в частині щодо першого заявника та звільнив його з-під варти.

26 лютого 2014 року кримінальне провадження щодо другого заявника було закрито у зв’язку з відсутністю у його діях складу злочину.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявники скаржилися за статтею 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на жорстоке поводження з ними працівників міліції під час затримання та непроведення ефективного розслідування у зв’язку з цим; за пунктами 1 та 3 статті 5 на незаконне тримання їх під вартою з метою свавільної протидії акціям протесту «Автомайдан», незважаючи на відсутність обґрунтованої підозри та підстав, які виправдовували б таке тримання; перший заявник скаржився за пунктом 5 статті 5 Конвенції у зв’язку з відсутністю ефективного та забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування у зв’язку з порушеннями його права на свободу; другий заявник посилався на статтю 18 Конвенції у зв’язку з тим, що його затримання та тримання під вартою було зумовлено перешкоджанням його професійній діяльності щодо надання правової допомоги учасникам протесту «Автомайдан»; другий заявник скаржився за статтею 8 Конвенції на свавільне втручання в його приватне життя у зв’язку з тим, що під час обшуку у нього вилучили телефон і документи, які містили конфіденційну інформацію стосовно справ його клієнтів. Другий заявник також скаржився: (i) за статтями 3 та 13 Конвенції, що йому не було надано належну медичну допомогу під час тримання під вартою, а умови тримання його під вартою у Київському СІЗО у певний період були нелюдськими та такими, що принижують гідність, і у зв’язку із цим не було ефективних засобів юридичного захисту; (ii) за статтями 8 та 34 Конвенції, що під час тримання його під вартою адміністрація Київського СІЗО перешкоджала листуванню з його захисником, національними органами державної влади та Європейським судом; та (iii) за статтею 13 Конвенції, що він не мав ефективного засобу юридичного захисту у зв’язку зі скаргами за пунктами 1 та 3 статті 5 Конвенції. Заявники висували й інші скарги за статтями Конвенції.

Розглянувши скарги заявників за статтею 3 Конвенції та посилаючись на рішення у справі «Шморгунов та інші проти України» Європейський суд зазначив, що заявники неодноразово зверталися до державних органів зі скаргами на жорстоке поводження працівників міліції з ними, додаючи усі належні медичні докази, однак належного розслідування цих подій проведено не було. І хоча державні органи провели низку слідчих дій щодо скарги другого заявника, встановили декількох підозрюваних, однак ефективного розслідування проведено не було з огляду на тривалі слідчі дії. Європейський суд констатував порушення процесуального та матеріального аспектів статті 3 Конвенції.

Щодо скарг першого заявника за статтею 5 Конвенції Європейський суд зазначив, що, оцінюючи ризики переховування та перешкоджання відправленню правосуддя, національні суди обмежилися загальними формулюваннями та не довели врахування конкретних обставин справи заявника, не навели належних і достатніх підстав для тримання заявника під вартою після засідання 06 грудня 2013 року та констатував порушення пункту 3 та 5 статті 5 Конвенції. Водночас, перший заявник не навів достатньо вагомих аргументів чи доказів, які б свідчили, що на момент обрання йому запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою було недостатньо доказів для доведення існування обґрунтованої підозри щодо нього, отже скаргу за пунктом 1 статті 5 Конвенції Європейський суд відхилив відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції, як явно необґрунтовану.

Скарги другого заявника за пунктами 1 та 3 статті 5 та статтею 18 Конвенції визнані Європейським судом неприйнятними та відхилені на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції у зв'язку з невичерпанням національних засобів юридичного захисту відповідно до пункту 1 статті 35 Конвенції.

Розглянувши скаргу другого заявника щодо обшуку і вилучення у нього телефону і документів, які містили, як він стверджував, конфіденційну інформацію стосовно справ його клієнтів, Європейський суд зазначив, що на момент затримання другий заявник представляв законні інтереси одного зі своїх клієнтів, його речі підпадали під дію адвокатської таємниці, а отже не мали бути вилучені органами державної влади, та констатував порушення статті 8 Конвенції

Розглянувши окремі скарги другого заявника за статтями 3 та 13, 5 та 13, 8 та 34 Конвенції, беручи до уваги всі наявні у нього матеріали та з огляду на належність скарг до сфери його компетенції, Європейський суд зауважив, що вони не виявляють жодних ознак порушення Конвенції, та визнав їх неприйнятними відповідно до підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції як явно необґрунтовані, і відхилив на підставі пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо інших скарг заявників, Європейський суд з огляду на факти справи, доводи сторін і висновки за різними статтями Конвенції, вважає, що він розглянув основні юридичні питання, порушені у цій справі, і немає потреби у винесенні окремого рішення щодо прийнятності та суті інших скарг.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

«1. *Вирішує* об'єднати заяви;

2. *Оголошує* прийнятними такі скарги:

(а) скарги заявників за статтею 3 Конвенції на жорстоке поводження працівників міліції та відсутність ефективного розслідування у зв'язку з цим;

(б) скарги пана В. Кадури за пунктами 3 та 5 статті 5 Конвенції;

(с) скаргу пана В. Смалія за статтею 8 Конвенції на його особистий обшук та вилучення його телефону і документів;

3. *Постановляє*, що немає необхідності виносити окреме рішення щодо прийнятності та суті скарги пана В. Кадури за статтею 1 Першого протоколу Конвенції та скарг пана В. Смалія за статтею 8 Конвенції щодо умов тримання під вартою у Київському СІЗО та за статтею 13 Конвенції у поєднанні зі статтею 3, пунктами 1 та 3 статті 5 та статтею 8 Конвенції;

4. *Оголошує* решту скарг неприйнятними.

5. *Постановляє*, що було порушено процесуальний та матеріальний аспекти статті 3 Конвенції щодо пана В. Кадури;

6. *Постановляє*, що було порушено процесуальний та матеріальний аспекти статті 3 Конвенції щодо пана В. Смалія;

7. *Постановляє*, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції щодо пана В. Кадури;

8. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скаргу пана В. Кадури за пунктом 5 статті 5 Конвенції;

9. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції щодо пана В. Смалія у зв'язку з його обшуком і вилученням його телефону та документів;

10. *Постановляє*, що:

- (d) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявникам такі суми; які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
- (i) по 13 200 (тринадцять тисяч двісті) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, кожному заявнику в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 3 500 (три тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, пану В. Кадурі, в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді, ця сума має бути сплачена безпосередньо на банківський рахунок, вказаний паном М. Тарахкалом;
 - (iii) 3 500 (три тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, пану В. Смалію, в якості компенсації судових та інших витрат, понесених під час провадження у Суді, ця сума має бути сплачена безпосередньо на банківський рахунок, вказаний пані О. Преображенською;
- (e) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

11. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції».